

Nummer 1 - jaargang 41 - 2021 - jan., feb., ma.
Afgiftekantoor: Achterstraat 1, 9450 Haaltert

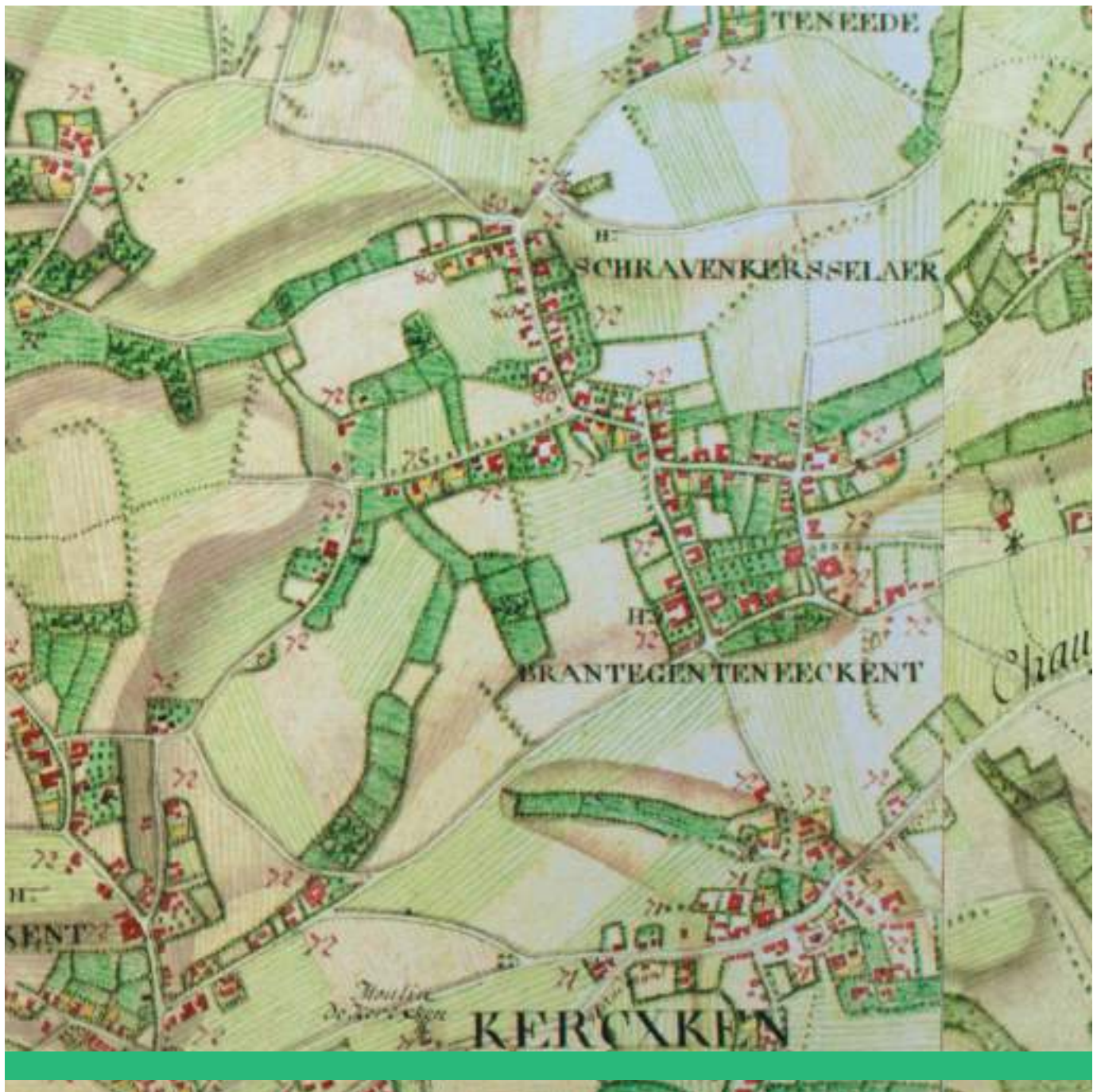
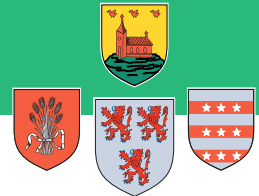
Redactie: Diepeweg 15, 9450 Haaltert
Verantwoordelijke uitgever: Willy De Loose

België - Belgique
PB
9450 Haaltert
3/5008
P 005370

DE WAARBANDE

- Heldergem - Kerksken - Terjoden - Denderhoutem - Haaltert - Heldergem - Kerksken

HEEMKUNDIGE KRING HAALTERT

Redactioneel

Wij starten de 41e jaargang van ons tijdschrift 'De Warande' en trachten ook dit jaar vier nummers te bezorgen met interessante bijdragen over onze deelgemeenten en zijn inwoners.

Bij deze willen wij de spontane 'hernieuwers' van het lidmaatschap 2021 bedanken. Is dit nog niet gebeurd, doe het eerstdaags, zodat je ook de volgende nummers ontvangt. Weet dat je de ontvangen jetons van het Lokaal Bestuur ook kan gebruiken voor betaling van het lidmaatschap.

Er resten nog enkele exemplaren van Omer Van Cromphaut's 'Oiljtertse taalkronkels-Een eigenzinnige kijk op ons dialect' (€ 15, lidmaatschap 2021 inbegrepen). Mogelijk is dit een gelegenheid om een vriend en/of uitgeveken Haaltenaar aan te sporen lid te worden van de HK.

In DS van 27 januari staat een treffend prozastuk 'Wat helpt' van dichter Stijn De Paepe die de burger moed kan geven in deze troebele tijden. Hij schrijft o.a.; 'Als schrijven helpt, scherp dan je pen'. Misschien wil iemand onder onze lezers (en er zijn er toch zo'n 450!) dit ter harte nemen. Waarom niet eens een bijdrage neerpennen dat interessant is voor onze lezers? Een anekdote bij een oude foto, een gebeurtenis in het dorp die enkele decennia geleden nog commotie veroorzaakte, uw vereniging die een zilveren, gouden of diamanten jubileum viert,... de keuze is aan u. Foto's van vroegere gebeurtenissen zijn altijd welkom!

Dit jaar hopen wij ook onze vereniging om te vormen tot een Vereniging zonder winstoogmerk (VZW). Volgens de reglementering is een 'Bestuursorgaan' nodig die éénmaal per jaar samenkomt met het dagelijks bestuur om het beleid indien nodig bij te sturen. Wil je in dit bestuursorgaan zeten, neem contact op met één van de medewerkers of geef seintje via info@hkhaaltert.be.

Vergeet ook niet sporadisch onze website (www.hkhaaltert.be) en facebookpagina (hkhaaltert) te raadplegen. Je vindt er een schat aan informatie betreffende onze werking, de inhoud van de 40 jaargangen van het tijdschrift en onze publicaties.

Namens de medewerkers van de HK
Willy De Loose
Voorzitter

Denderboutem, Haaltert, Heldergerm,
Kerksken, Terjoden

Heemkundige Kring Haaltert

3-maandelijks ledenblad
41e jaargang 2021 - nr. 1

Redactie:

Diepeweg 15, 9450 Haaltert
Voorzitter - Secretariaat
Willy De Loose
0472 809 912
info@hkhaaltert.be

Documentatiecentrum:

Warandegebouw
Sint-Gorikspein 17 A - 9450 Haaltert
Elke donderdag van de maand,
van 10 tot 12 uur, uitgezonderd
juli en augustus en feestdagen
en op afspraak (0472 809 912)

Medewerkers:

Denderhoutem:

Luc Pots
Hans Sonck

Haaltert:

Wim Allaer
Toon Bockstaele
Rik De Schepper
Raf Hendrickx
Marc Stalpaert
Christophe Provost
Staf Versavel

Heldergerm:

William Minnaert
Tony De Rijck - taalcorrector

Kerksken:

Joris De Kegel

Ruiladres:

Diepeweg 15, 9450 Haaltert

E-mail: info@hkhaaltert.be
heemkundigekringhaaltert@gmail.com

Website: www.hkhaaltert.be
 Heemkundige Kring Haaltert

Lidmaatschap: € 15
Steunend lid: vanaf € 20
Rek. nr. BE40 4395 0830 6163
Heemkundige Kring Haaltert

Met de steun van:

Elke auteur is verantwoordelijk voor zijn/haar teksten. Teksten en beeldmateriaal mogen overgenomen worden mits voorafgaandelijke toestemming van de auteur én met bronvermelding.

Waardering voor de kronkels!

• *Ik heb een vroeg kerstgeschenk gekregen van Omer. Het leest als een roman en de layout is zeer mooi. Het boekje steekt er met kop en schouder uit.*

(Lydie Van Cromphaut, Liedekerke)

• *Bedankt voor de Oiljertse taalkronkels.*

Prachtig gedaan, zowel tekst als de vormgeving!!

(Willy Scheerlinck, Haaltert)

• *Lotj aal die andere derpen mor geiluegen: wer zen graalek grosj op Omer ver da boeksken van d'Oiljertse taalkronkels.*

'k Em et in iejene kiejer outjgelezen. 'k En o giejen dager vandoen. Vanouegen, dank ze den Heemkundige Kring en 't Davidsfonds emmen 't oos nie lott'n oekluesteren, want gegeven es gegeven! Mor 't es miejer as een skeet in een fles, ter zijt poer agter! Ons dialect blijft voor mij een passie en een eeuwige bron van taalplezier. Duizend maal dank aan de Heemkundige Kring en Omer om oos Oiljerts levendig 't aagen. Genoten van begin tot 't einde.

(Phaedra Van Keymolen, Denderhoutem)

• *Het jongste nummer van 'De Warande' was in alle opzichten alweer een schot in de roos. Ik heb er alleen maar bewondering voor. Mooi qua verpakking en inhoud. Intussen vermei ik me in de Oiljertse Taalkronkels! Bij het lezen van ons dialect schieten de herinneringen alle kanten op. Ik voel me weer een beetje 'thuis'. Bij vlagen van binnensmonds, uitbundig schateren, toegeeflijk knikken en af en toe met een tikkeltje spijt meewarig monkelen hoe sommige van deze dialectwoorden in de mist van de tijd opgelost zijn. Wat goed dat deze taalkronkels, middels jullie schitterende uitgave, min of meer van de eeuwigheid zijn gered. Ik sluit ze alleszins met een vleugje weemoed in mijn hart. Waarvoor dank.*

(Norbert De Meyer, Melle)

• *Wat een aangename verrassing om bij het laatste nummer van het tijdschrift van de HK de 'Oiljertse Taalkronkels' te vinden van de hand van Omer Van Cromphaut, de man die in 1964-65 mijn onderwijzer was in het 3e leerjaar in de jongensschool te Haaltert en die me destijds de liefde voor het lezen bijbracht. Ik heb echt genoten van de schat aan typische uitdrukkingen en woorden uit het Haalterts dialect. Hopelijk gaat onze streektaal nooit verloren en kan deze publicatie daartoe bijdragen. Zelf ben ik opgevoed in het 'Keskes', u weet wel de taal van dat kleine dorpje naast de 'stad Oiljert'.*

Ik ben er nog steeds trots op dat ik mij een oud-leerling mag noemen van meester Omer en dat ik mede door hem de liefde voor de taal voor mijn hele leven meekreeg. Proficiat Omer en HK voor deze realisatie.

(Marcel Baetens, Serskamp)

• *Grasduinen in de Kronkels is altijd leuk! Een aantal woorden daaruit ken ik niet, misschien omdat mijn roots in 'Kesken' liggen? Je ziet: ik moet nog veel bijleren! Toch: prachtig werk, proficiat!*

(Raf Ottoy, Haaltert)

• *Tees skuën ouëtjgegeven boeksken geeft nen originelen outjleg on twieönderd woord'n outj os Oiljerts dialect. Ik vèn dat 't en perfekte trilogie es mè de twieje werken va Gilbert Redant en 't mag in gin iejen boekekas van een Oiljerts gezin mankeern. Goe gedoën Omèjer!*

(Dries Deleenheer, Brakel)

• *Een dikke proficiat aan Omer Van Cromphaut en alle medewerkers voor het prachtige werkje over de Oiljertse taal. Ik ben geboren in Kesken en woon al 55 jaar in Oostduinkerke, maar ons prachtig dialect blijft mij voor altijd bij, hoewel zij er hier niks van verstaan! Ook jullie tijdschrift 'De Warande' lees ik altijd met veel interesse. Graalek goed!*

(Anny Lievens, Oostduinkerke)

“Dammen isj e lieke spèldj’n of zonken?”

Muzikanten en zangers uit Kerksken

De fanfares van ons dorp

Als er verschillende politieke partijen zijn, lukt het niet met één fanfare.

Ons dorp kreeg in 1895 zijn eerste muziekmaatschappij. Het was pastoor Pringels die enkele muzikanten aansprak om gedurende de processie ‘t Allerheiligste Sacrament te begeleiden. Een drietal weken later groeide uit deze kern de Katholieke Fanfaremaatschappij “Vrede en Eendracht” onder de leiding van onderwijzer Van Overstraeten.

Reeds kort na haar oprichting ontstond er ruzie, naar aanleiding van de gemeenteraadsverkiezingen. Een groep muzikanten onder leiding van Victor Van Der Haegen scheidde zich af. Die groep trachtte een daensistische fanfare te stichten. Die poging mislukte en in mei 1896 werd de eenheid in de fanfare hersteld.

Het relaas hiervan is te vinden in het dagboek van pastoor Pringels die het volgende schreef (1)::

‘Op de zondag der groote processie van ‘t Allerh. Sacrament had ik pastoor, eenige muzikanten gevraagd, om gedurende de processie te spelen, daaruit is gevolgd drie weken later de instelling van het muziekkorps, ondersteund door milde giften en jaarlijkse bijdragen der ereleden. Dit muziek nauwelijks geboren, werd in stukken getrokken door den geest van partij-schap, bijzonderlijk ter gelegenheid van de gemeenteverkiezingen waar er strijd bestond op persoonlijke grond tussen burgemeester L. Meganck en Frans Coppens, 1ste schepen die met den burgemeester niet meer wilde dienen, omdat deze, zegde hij, “hem gemankeerd had”. Bij den sieur Coppens voegden zich welhaest de Daensgezinde, de liberalen en de halve socialisten, met het gevolg dat er 5 katholieken werden gekozen en 4 ontevredenen. Deze veroorzaakten oneenigheden en ‘t muziek en een zekere Van der Haegen scheidde (sic) zich met deze van ‘t muziekkorps af om een ander muziek te stichten; ‘t geen niet schijnt te lukken vermits Van der Haegen den 31 mei 1896 gevraagd heeft om met zijne mannen in ‘t katholiek muziek opnieuw aanvaard te worden.’

In 1901 nam de fanfare afscheid - met een serenade - van haar voorzitter Meester Van Overstraeten, bij zijn benoeming tot kantonnaal opzichter. Meester August Van Den Steen werd de nieuwe voorzitter. De fanfare werd uiteindelijk verscheurd door de dorpspolitiek en stierf een stille dood.

Een nieuwe poging in 1929 met de familie Ghijssels als spil

In 1929 werd een nieuwe fanfare opgericht onder de naam “Kunst en Vermaak”. Dirigent was meester Van Gutte. Burgemeester Omer Heereman werd voorzitter. Het waren vooral de gebroeders Maurice, Hilaire en Richard Ghijssels die de fanfare bezielde. Repetities werden gehouden bij hen thuis.

Toen er “Bij Molle Marie” een zaal ingericht werd, verhuisde het repetitielokaal van de fanfare naar daar. In 1933 werd Maurice Ghijssels de nieuwe dirigent. De fanfare werkte nauw samen met de toneelvereniging “Kunst en Vermaak” en ondersteunde muzikaal de toneelopvoeringen. Nog vóór de tweede wereldoorlog werd de fanfare opgedoekt, doch een kleine kern bleef, waaruit in 1948 een nieuwe fanfare groeide.

*De gebroeders Gijssels met hun zus en moeder.
vlnr: Richard, Alice, Maria Heerman, Maurice en Hilaire (in het kader de overleden vader Donaats)*

Uit de periode van deze fanfare dateert dit liedje “t Muziek van Kerksken”

‘T MUZIEK VAN KERKSKEN

<p>1. ‘t Is nog niet zo lang geleên
Dat weet zeker iedereen;
Toen er hier in Kerksken was
Een fanfare eerste klas.
Iedere Zondag was het feest
En men vierde om het meest
Zelfs de kindren langs de
straat
Zongen vrolijk in de maat.</p> | <p>2. En de stichter van ‘t muziek
Was Van Gut met zijne kliek
Burgemeester Heerevan
Torken Van der Haegen dan.
Pol Van Boven was kontent
En als member steeds present
Maar de paardemeester zei :

“Stappers Cyriel die moet er
bij”</p> |
| <p>3. Gastje speelde goed trombone
Mielke Lievens ne piston
Potje Rieken blies spontaan
Harry James had er niks aan.
Potje Fon was dirigent
Als Van Gut niet was present

Loede met zijn mooie kop
Trommeld’ heel Kerksken
kapot.</p> | <p>4. Ons muziek ging eens te gaar
Heel gezwind naar Aspelaar
En zij haalden daar succes
Want ze gaven nog al gès.
In ‘t naar huis gaan zei er een
Wel ze hebben ‘t aan hun
been
‘k Heb me daar ongegeeneerd
Rap een hesp geschamoteerd.</p> |

Refrein :

Kijk, ‘t is ons fanfare die daar gaat
Hoor ze rustig spelen,
Wijl ze stappen vrolijk in de maat
‘t Zal u nooit vervelen,
Brems Tier die slaat de trom
Thomas Pee speelt bombardon.
Na een marsch of drie of vier
Snakken z’allemaal naar bier.
Kijkt ! ‘t is ons fanfare die daar gaat
Hooft ze lustig spelen,
Wijl ze stappen vrolijk in de maat,
Kijkt, hoe goed het gaat.

1948 De Fanfare Sint Martinus ziet het licht

Voor de begeleiding van de revue “Kerksken op zwier” trommelde Paul D’Hondt een groepje muzikanten samen. Onder de leiding van Guido Karels repeteerden Henri Lievens, Alfons Lievens, Emiel Lievens, Roger Lievens, Frans Lievens, Frans Schouppe, Marcel Van Keymolen, August De Schrijver, Cyriel De Pelsmaeker, Arthur Van Opdenbosch en Florent Boonen wekelijks bij “Molle Marie”. De revue werd een waar succes mede dankzij de inzet van die muzikanten.

Met deze kern werd, onder impuls van “meester” Paul D’Hondt, Florent Boonen en Edmond Van Herzele, in 1948 een nieuwe muziekmaatschappij opgericht onder de naam “Sint-Martinus”.

Paul D’Hondt trok met Florent Boonen en Henri Lievens naar Sint Lievens-Houtem; ze kochten er de instrumenten van de plaatselijke fanfare op, dankzij de financiële steun van pastoor Michiels, dokter Van Rempelbergh en Marcel Roelandt (Lucas). Alle vroegere muzikanten werden opgetrommeld zodat spoedig een keurkorps van dertig spelende leden werd samengesteld, met de volgende bestuursploeg: Edmond van Herzele (voorzitter), Marcel Van Keymolen

(secretaris), Paul D’Hondt (schatbewaarder) en bestuursleden Roger Lievens en Florent Boonen. In 1952, ter gelegenheid van de eremis van pater Roger Lievens, speelde de fanfare “Sint-Martinus” voor het eerst in het openbaar.

De eerste voorzitter van de fanfare Sint-Martinus, Edmond Van Herzele (2)

De legendarische Arthur Van Opdenbosch (Breimes Tier) met zijn “groskès” (3)

1959 « ‘t Muziek » op stap (4)

Dankzij de financiële medewerking van het gemeentebestuur werd gestart met gratis muziekonderwijs teneinde voor de nodige opvolging te zorgen. Wekelijks werd er gerepeteerd onder de leiding van volgende dirigenten: Guido Karels, Edgard Branckaert, Florent Boonen, Henri De Vis en Dirk Uyttersprot.

De fanfare luisterde alle feestelijkheden op in de gemeente en nam geregeld deel aan festivals. Vaste uitstappen werden: de jaarlijkse processies, de wijkkermissen, herdenking wapenstilstand 11 november en de Allerheiligen - plechtigheid op het kerkhof.

Vanaf 1974 werd er samengewerkt met de muziekmaatschappij van Hekelgem onder de leiding van Henri De Vis. In 1985 werd het bestuur vernieuwd: Jozef Boeykens volgde Marcel Stevens op als voorzitter, Paul De Rouck werd schatbewaarder en Emiel Uyttersprot, Robert Volckaert en Herman Impens waren bestuursleden. In het begin van de jaren 90 stierf de fanfare een stille dood.

De laatste voorzitter Jozef, "Jefken" Boeykens op de klarinet.

Twee accordeonvirtuozen kort na de tweede wereldoorlog: Frans en Frans

Geen enkel muziekinstrument was bij de gewone man populairder dan de "trekzak", de accordeon, die door de Fransen zeer toepasselijk, "Le piano du pauvre" genoemd wordt. Ons dorp had het geluk dat er kort na de tweede wereldoorlog twee zeer bekwame accordeonisten aan de slag waren. Ze waren bijna burens van elkaar.

Frans Tas - Loken zënne Frans

Frans, die thans in Welle woont is de zoon van "Loken" en zijn ouders hadden een goed beklante herberg op Terlicht, die ze weldra zeer toepasselijk de naam gaven van "Café den accordeonist".

Frans had accordeonschool gevolgd (zijn diploma's hingen in het café aan de muur) en was een echte virtuoos die o.a. samen speelde met Oscar Denaeayer, Jean-Pierre Raman en deel uitmaakte van het alom gekende balorkest "De Musetta's" met ook de broers Piet en Adhemar Matthijs. Hij speelde ongelooflijk prachtig de klassieker "Tanzende Finger" en speelde in 1955 ten dans op het huwelijksfeest van mijn eigen ouders. Op hun 50-jarig huwelijksjubileum heeft hij trouwens nog eens zijn kunsten getoond.

Kunstnieuws
Grote nationale
harmonicawedstrijd
te Brussel
Toekenning van de prijs
van Z. M. Koning Albert

Eerste afdeling: Eerste prijs met onderscheiding: Floreal Jenny (Brugge), Tas Fr. (Kerkken), Vermeersch Denis (Brugge), Wijnant Willy (Benderhoutem).

Virtuositeit :
Eerste prijs met de grootste onderscheiding (97 t.h.) : Frans Mertens uit Kerkken, die de beker van « Het Laatste Nieuws » won.
Het accordeonconcert onder leiding van de h. August Schelstraete uit Gent, werd de beker van de stad Aalst toegekend.

Frans Mertens (Franske van Mena)

Frans was de zoon van Mena en Benuëken (rechtover Begga) en broer van Eli.

Reeds in 1950 deed hij van zich spreken als winnaar van de beker van de krant "Het Laatste Nieuws". Hij verbeterde ooit bij Molle Marie het wereldrecord accordeon spelen. Zijn "coach" en initiatiefnemer van het hele evenement was "de langen dokter" Van Rambelbergh. De jonge Aimé Roelandt voorzag toen alles van commentaar en de wereldrecordhouder werd in een open koets rondgereden door het hele dorp. Frans was ook de medestichter van het orkest "Francis Martin" samen met Idain Van Impe en Herman Impens, maar daarover later.

*Marcel Baetens
(wordt vervolgd)*

1-De Kegel J., "De pijn daensist te zijn", HK 2004, blz. 45
2-3 en 4: stilstaande beelden uit een film van... uit 1959

De straat waar ik woon...

In de Ninovestraat (Terjoden) aan de spooroverweg begint de 'Broeder De Zwaeflaan'. Vanwaar de naam?

De naamgeving is een in 1970 door het gemeentebestuur toegekend eerbetoon aan dorpsgenoot broeder Guido (Gilbert) De Zwaef, die 1965 vermoord werd in Congo.

Gilbert werd geboren in de Ninovestraat in Erembodegem-Terjoden op 28 februari 1932. Zijn geboortehuis was het gekende lokaal van de duivenmaatschappij, 'De jonge melker', bij Frans en Ida De Pelsemaeker.

Na de lagere school op Terjoden werd hij intern in het Sint-Gabriëlinstituut in Liedekerke. Daarna studeerde hij verder in het juvenaat van de Broeders van Sint-Gabriël in Peruwez.

Hij legde zijn geloften af in 1950 en ging studeren voor onderwijzer in 's Gravenbrakel. Na het eerste jaar ging hij naar de technische school en behaalde het diploma van houtbewerker. In 1956 vertrok hij naar Congo en werd leraar houtbewerking in de technische school van Baye. Hij was er zeer actief en plande de uitbreiding van de school. Helaas, de toestand in het land besliste er anders over. Hij was één van de 31 medebroeders die vermoord werden in Buta-Congo.

Broeder De Zwaef samen met enkele confraters in februari 1965 in Buta, 3 maanden vóór de moordpartij. Broeder De Zwaef achteraan in 't midden.

In het boek 'Gijzelaars onder Makondo' (1) wordt de dramatische periode beschreven aan de hand van dagboeken van religieuzen. Het is een beklijvend verhaal.

De opstand van de Simba's (Swahili voor leeuwen) begon in 1964. Zij veroverden grote delen van Congo. Zij waren anti-westers en berucht voor hun moordpartijen, verkrachtingen en plunderingen.

Het dagboek begint op donderdag 6 augustus 1964: 'Van verleden maandag af is er een eigenaardige onrust in Bondo gekomen. Men hoort allerlei verwarde berichten over Stanleystad. De spanning neemt toe'. Er volgt dagelijks een korte beschrijving van de situatie. Religieuzen worden gegijzeld.

De dramatische periode begint op 19 december. De gijzelaars worden naar Buta gebracht in volgepropte vrachtwagens, zonder eten of drinken, voorzien van een deken en een hoofdkussen. Met angst en onzekerheid keken zij uit naar wat komen zou.

Negen maanden later op zondag 30 mei 1965, noteerde zuster Eveline Van Valckenborgh: 'Half voormiddag worden zusters weggeleid zoals tijdens de nacht. Ze zullen de paters niet terugzien. Een Simba kondigde hun doodsvonnissen aan, dat per telefoon werd doorgegeven door kolonel Augustin Makonde. Naar alle waarschijnlijkheid werd het ook aan de paters en broeders zelf meegedeeld.

Omstreeks 5 uur komt een Simba ons zeggen dat onmiddellijk tot de uitvoering van het vonnis zal worden overgegaan. Het joelen en tieren rond de gevangenis bevestigt de zo pas gegeven mededeling. Paters en broeders werden ontkleed. De handen op de rug gebonden werden ze naar buiten geleid, begeleid door zingende Simba's. Aan de Rubi werden ze één voor één gedood en hun lijken in 't water gegooit.

Op 1 juni noteerde de zuster: 'De huurlingen van het Kongolese leger nemen Buta in. Ze ontdekken het lijk van een broeder en bedekken het met aarde. Van de andere slachtoffers vindt men geen enkel spoor.'

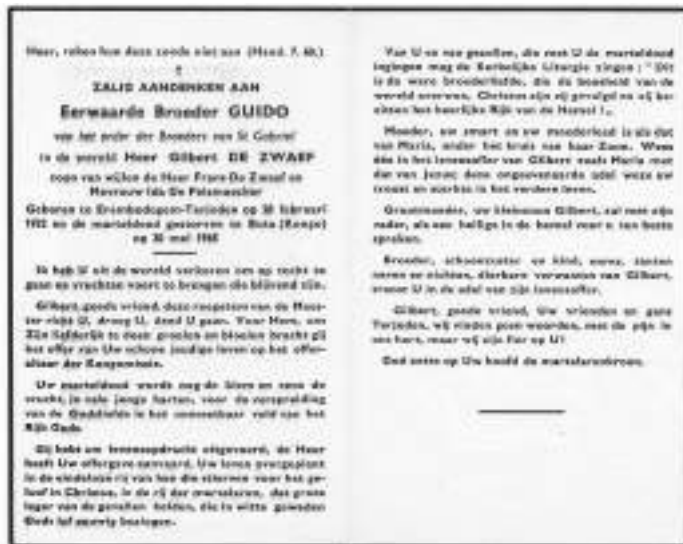
Dit nieuws schokte de gehele wereld. In de media werd met afschuw gereageerd op deze gebeurtenis.

In de Gazet van Aalst, 10 juni 1965 verscheen een 'In Memoriam'. In Terjoden was het uiteraard het gespreksonderwerp van de dag en werd er zeer emotioneel gereageerd.

Kort nadien werd er een herdenking georganiseerd in de parochiekerk.

Willy De Loose

1-Jan Verhoeven, Gijzelaars onder Makondo, dagboek uit de Simbatijd, 1964-1965. Uitg. Lichtland Diest 1965.

Met dank aan Godelieve De Zwaef, De Haan (info en foto's)

Rechtzetting

Wij willen melden dat in onze uitgave 'Atom '40-'45' Denderhoutem tussen wit, zwart en grijs' de sommige te goeder trouw gepubliceerde bronvermeldingen van gebruikte foto's en documenten onvolledig is.

Ze kwamen uit het archief van Dirk Vijverman, voorzitter/stichter van de Vaderlandslievende Kring Haaltert en conservator van het WOII verzetsmuseum De Patrijs '44 te Haaltert, o.a: blz. 147: foto John Lawrie, blz. 148: foto's D. Orth en E. Riddle en blz. 193: affiche Erkentelijkheid, afd. Haaltert. Graag onze verontschuldigingen hiervoor.

Bij het ter perse gaan vernemen wij dat het Lokaal Bestuur Minister van Staat, Paula D'Hondt -Van Opdenbosch, het Ereburgerschap heeft toegekend van de gemeente Haaltert, waarvoor oprechte gelukwensen.

Meer hierover in volgend nummer.

Het verhaal achter Drèkéeningen in Atom

Folkloristische gebruiken ontsnappen nogal eens aan elementaire logica. Ik heb me altijd afgevraagd hoe het toch komt dat de inwoners van Denderhoutem zo kicken op Driekoningen. Ik vind het nog steeds eigenaardig dat 'Atom' in deze feestelijke aangelegenheid een volstrekt eiland is: bij mijn weten gaat er geen enkel dorp in de wijde omtrek zo uit de bol voor Balthazar en zijn gezellen.

De bijbel maakt nergens gewag van de „drie koningen" Caspar, Melchior en Balthazar. Hij spreekt van „wijzen uit het Oosten" en gaf hen zeker geen namen. Dat belette niet dat rond de Drie Koningen een ware cultus ontstond. Processies en mysteriespe- len in de kerk herdachten de gulle gaven in mirre, wierook en goud.

Professor in de volkscunde Stefaan Top (KU Leuven) situeert het ontstaan van het Driekoningenzingen in onze streken in de vijftiende, zestiende eeuw. Toen het Kerstfeest niet langer met gezangen en een feestmaaltijd in de kerk gevierd mocht worden, trokken de sukkelaars dan maar noodgedwongen de straat op, verstoken als ze waren van eten en drank.

Wanneer het feestgebeuren in Denderhoutem ontstaan is werd tot vandaag nog niet ontdekt. In de reeds onderzochte bronnen is er geen woord te bespeuren over de festiviteiten. Wat wij met zekerheid kunnen zeggen is dat er over 'Driekoningen vieren' in de deelgemeente Haaltert wel een archiefstuk bestaat uit 1738. Op verzoek van een zekere Jaspard Van den Berghe, verklaarden onbekenden het volgende: *"Op 5 januari waren wij 's avonds als oude kennissen en in alle vriendschap (gesaemen- delyck vroijelyck) ten huize van Jaspard Van den Berghe ons aan het vermaken. Omstreeks 11 uren kwamen Adriaan Buydens, Lieven Lievens, Jan Baptist Wellekens en Jacobus Van den Berghe ons gezelschap vervoegen. Deze vier personen waren gemaskerd (hun aangezicht bedekt met 'gase slaesen'?), ze droegen vreemde kledij en op hun hoofd droegen ze vrouwenhoeden. In de woning begonnen deze personen 'stommelinkx' of dwaas te springen en te dansen."*

Op de voet van het Driekoningenbeeld gemaakt door Patrick Van Craenenbroeck staat trouwens een stukje van die tekst

"... ge amendlyck en vroolyck, aengesigt bedekt met vreemde kleedy en vrouwen- hoeden" - 5 januari 1738.

Gaan wij even terug in de geschiedenis: het was paus Julius I (337-352) die een vaste datum bepaalde voor Kerstmis, nl. 25 december. Op die dag vierden de heidenen de zonnestand. Het was tevens het begin van het "Joelfeest", wat gepaard ging met uitbundig feestvieren, vreugdevuren en offermaaltijden met het oog op een vruchtbare oogst. De "Joeltijd" duurde 13 dagen dus tot 6 januari.

De Katholieke kerk bestempelde 6 januari als het feest van de Driekoningen, vroeger ook 'Dertiendag' genoemd, wat een link legt naar de laatste dag van het "Joelfeest". Sindsdien prijken Gaspar, Melchior en Balthazar op onze kalenders. Algemeen wordt aangenomen dat de viering van Driekoningen ontstaan is in Duitsland, meer bepaald in Keulen. In de Dom worden trouwens sinds de 12de eeuw de relieken van de Drie Koningen bewaard.

In onze streken vierden de kanunniken reeds Driekoningen in de middeleeuwen. Ze kozen onder hen een koning die de armen van de stad van voedsel voorzag. Het volk gaf eveneens aandacht aan de gebeurtenis. Gezellige samenkomsten, in familie- en vriendenkring en met spijs en drank werden schering en inslag. In de loop van de avond koos men een koning. De gelukkige die bij het verorberen van de koningskoek een boon ontdekte kreeg de kroon.

Driekoningen was eeuwenlang het feest van de armen. Van deur tot deur scharrelden ze zingend iets eetbaars of geld, bij mekaar. Logisch dat deze gelegenheidszangers zich verkleedden om niet herkend te worden.

Bedelzingen mocht van Kerstmis tot de dertiende dag die er op volgde, zijnde 6 januari. Het mocht van de Kerk want de drie wijzen uit het Oosten bedachten het pasgeboren Jezuskind tenslotte toch ook met geschenken.

Vóór de tweede wereldoorlog beperkte deze folkloristische gebeurtenis zich tot een bepaalde groep: alleen kinderen uit de werkende klasse. In lompen verkleed trachtten ze met hun rondgangen wat snoep mee te pikken in ruil voor de afgezaagde typische liedjes zoals *'Driekoningen geef mij nen nieuwe hoed'*.

Aanzag de burgerij dit gebeuren eerder als een "bedeltocht", na de tweede wereldoorlog kwam er een kentering. Het werd een algemeen aanvaard feit dat ook kinderen uit de burgerij - maar dan mooi uitgedost 'als koningen' en met draaiende ster - hun liedjes ten gehore brachten in veelal vooraf bepaalde woningen in de buurt.

Tijdens het driekoningenfeest verkleedden kinderen zich als de drie wijzen en gingen van deur tot deur zingen:

Twee van de Drie Koningen te paard want Balthazar moest te voet van pastoor Peereboom

*Driekoningen, driekoningen
Geef mij een nieuwe hoed
Mijn oude is versleten
Mijn moeder mag het niet weten
Mijn vader heeft het geld op de rooster geteld.*

Ik heb me altijd afgevraagd waar dit best bekende Driekoningenliedje vandaan kwam. In de regel waren de liederen die bij de jaarwisseling werden gezongen bedelliederen: men hengelde vooral naar voedsel (spek, worst, wafels) en gezien de toenmalige schrale tijden is dat best te begrijpen. Edoch, gaat bedelen om een nieuwe hoed niet alle gezond verstand te boven? En naast dat raadsel van die nieuwe hoed zit een nuchter denkend mens ook verveeld met het geld dat door vader op de rooster werd geteld. Wie telt er nu geld op een rooster? Op een tafel of een toonbank ja, maar op een rooster? Wat bedoelde de schrijver van dat vers?

Het bewuste liedje blijkt geen bedellied te zijn, maar een spotlied dat ons terugvoert naar het jaar 1745. In het Nederlandse 's Hertogenbosch, in de provincie Noord-Brabant, werd toen het zingen van driekoningenliederen en het rondlopen met een verlichte ster verboden. Dat verbod kwam er omdat er onder de zangers *'sig doorgaans een of meer bevinden, die gede-guiseert en zwart gemaakt zijn: en dat deselve aldus, baldadig- of moedwilligheden begaande, veeltijts niet kunnen worden gekent'* - en dat dit niet herkend kunnen worden nogal eens gepaard ging met de baldadigheden die blijkbaar samengingen met dat zingen.

Als reactie op het verbod fabriceerde men de tekst van dit spotliedje waarin de draak werd gestoken met de gerechtsdienaars van de stad die, naar aloude gewoonte, met Driekoningen een nieuwe hoed kregen!

En met het beeld van vader die het geld op de rooster telt zitten we ook niet in een prettig eindejaarsfeertje, integendeel. De bedenker van de liedjestekst wil ons diets maken dat het slijk der aarde zó door de spijlen van het ijzeren geraamte valt. Het 'hoofd van het gezin' verspilt de zuurverdiende centen meteen: hoeft het gezegd dat we hier een 18de eeuwse trieste variant beluisteren van een hedendaagse doodoener, nl. dat armen geen geld kunnen beheren omdat de binnengerijfde centen direct en onoordeelkundig worden uitgegeven.

Was het niet Ernest Claes die beweerde dat humor op z'n kop gezet verdriet is ?

Na de kinderen die overdag van huis tot huis gingen zingen was het bij valavond de beurt aan de volwassenen. De "meesjken" waren te arm om een kostuum te kopen of te maken en vermomden zich dan maar met wat hij (of zij) thuis konden vinden: dat waren vaak de oude kleren van de echtgenote, moeder of grootmoeder.

Wie Atom zegt denkt automatisch met heimwee terug aan de commercievreemde driekoningentraditie waarbij - vooral in de verschillende wijken waar het sociaal weefsel nog heel sterk was - de "gewone" mensen onherkenbaar achter de "moebelbakkes" en verkleed in oude spullen hun burens gingen bezoeken. De bedoeling was om met hen toch even de draak te steken zonder echt te kwetsen. Daar ligt ook de oorsprong van het woord "moemelbakkes".

Waar is de tijd dat je die nog kon kopen op de Plesj bij Trek Maria of bij Gist Goubèt (en voor de late vierders zelf aan een kraam op driekoningavond zelf (zie de Végé-chromo uit de folklorereeks die wel degelijk het belang van Atom bewijzen als absoluut centrum van de Driekoningenfolklore in Vlaanderen!). En wie op safe speelde, ging een zwarte "domino" huren zodat het risico om herkend te worden haast onbestaande was.

Het "dollen" met de geburen ging veelal gepaard met wafelenbak, een stuksken gedroogde saucis rijkelijk overgoten met 'kleijerekes' (jenever) en het zingen van de toenmalige toppers en marktliederen.

Vervolgens werd er afgezaakt naar de Plesj via vrienden en kennissen. Onderweg werd uiteraard menig café aangedaan (oa. de zaal waar nog Safir Export van 33cl werd geschonken) en het verdwenen Café Televisie.

Op de Plesj vloeide het bier rijkelijk in (nu verdwenen) etablissementen als bij de Witten, bij Dooren, bij Jefken Triest, den Duivenbond, café Ninof, de Stop, den BeeGees, bij Gomaar, bij Sjalen Mallet, bij Sjakken, enz en uiteraard in de Casino, waar er traditiegetrouw door den Broozen een gemaskerd bal met gratis inkom werd ingelegd met De Doorbrekers/The Swinging Jaguars en waar vaak een lief werd gezocht en gevonden. Een 'kerrekollenkraam' waar ook 'gedriejegden boeling' werd verkocht was natuurlijk ook van de partij.

Ieder jaar werd uitgekeken naar de vaste "gralèk oëngestueëte kastaars" die er een erezaak van maakten om in hun lange onderbroken (met peperkoek besmeurd gat), gehuld in huiden en uitgedost met afgrijselijke maskers de feestvierders schrik aan te jagen. Toen werd Atom van heinde en verre bezocht op driekoningenvond: het was toen "dé festiviteit van het jaar". De toenmalige radio-zender (NIR) en de TV kwamen ter plaatse voor sfeerbeelden en VêGé reserveerde zelf 5 chromos aan Atom in haar reeks over de Folklore in België en het G.H. Luxemburg.

De tijden veranderen echter ... Deuren bleven dicht en alternatieven werden gezocht met "open huizen" waar kinderen en volwassenen 'Drekéeningen' konden blijven zingen.

In 1967 werd onder impuls van Willy Provost een feestcomité opgericht naar aanleiding van de "geboorte" van de Atomse reus, de turfboer. Dit comité zorgde voor een meer georganiseerd en aantrekkelijk schouwspel voor kinder- en volwassengroepen.

De groepen werden uitgenodigd een optreden te verzorgen in een aantal 'open huizen' waar een jury punten toekende. Hun optreden mochten zij nog eens overdoen later op de avond in de parochiale zaal. Nadien volgde midden een uitbundige menigte de 'gouden sterrenworp' en begon een lange nacht met de kermisbals in de (verdwenen) Casino en in de (verdwenen) zaal Moderna op de Plesj!

Er kwam veel sympathie én steun van sponsors en gemeentebe-stuur zodat een mooi prijzenpak-ket de aantrekkingskracht ver-grootte van wat uiteindelijk uit-groeide tot de succesvolle wed-strijd voor groepen die wij nu kennen. *Drèkéeningen 2.0 was geboren...*

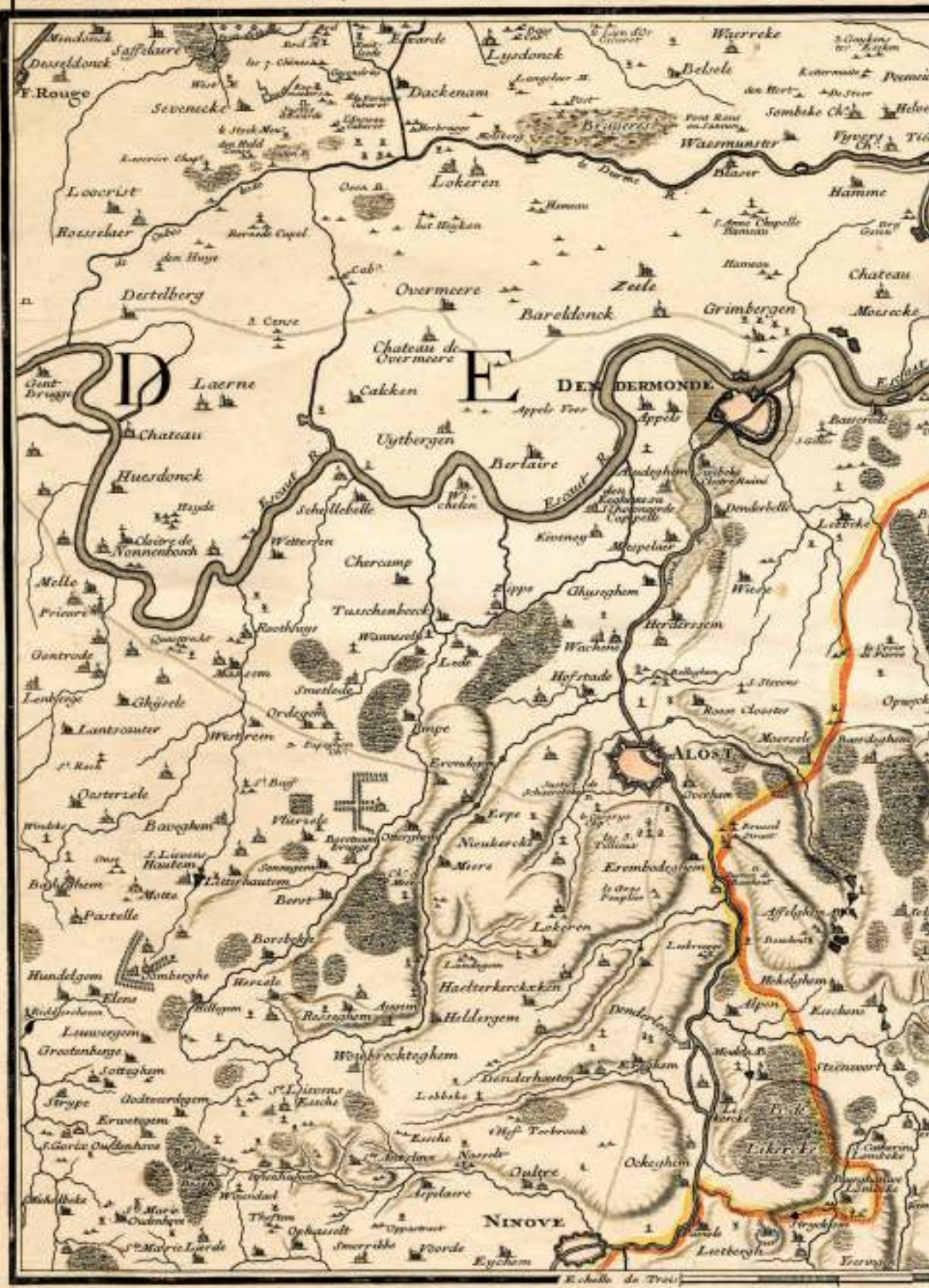
Luc POTS

Hernieuwing van je lidmaatschap nog niet gedaan?

Doe het eerstdaags!

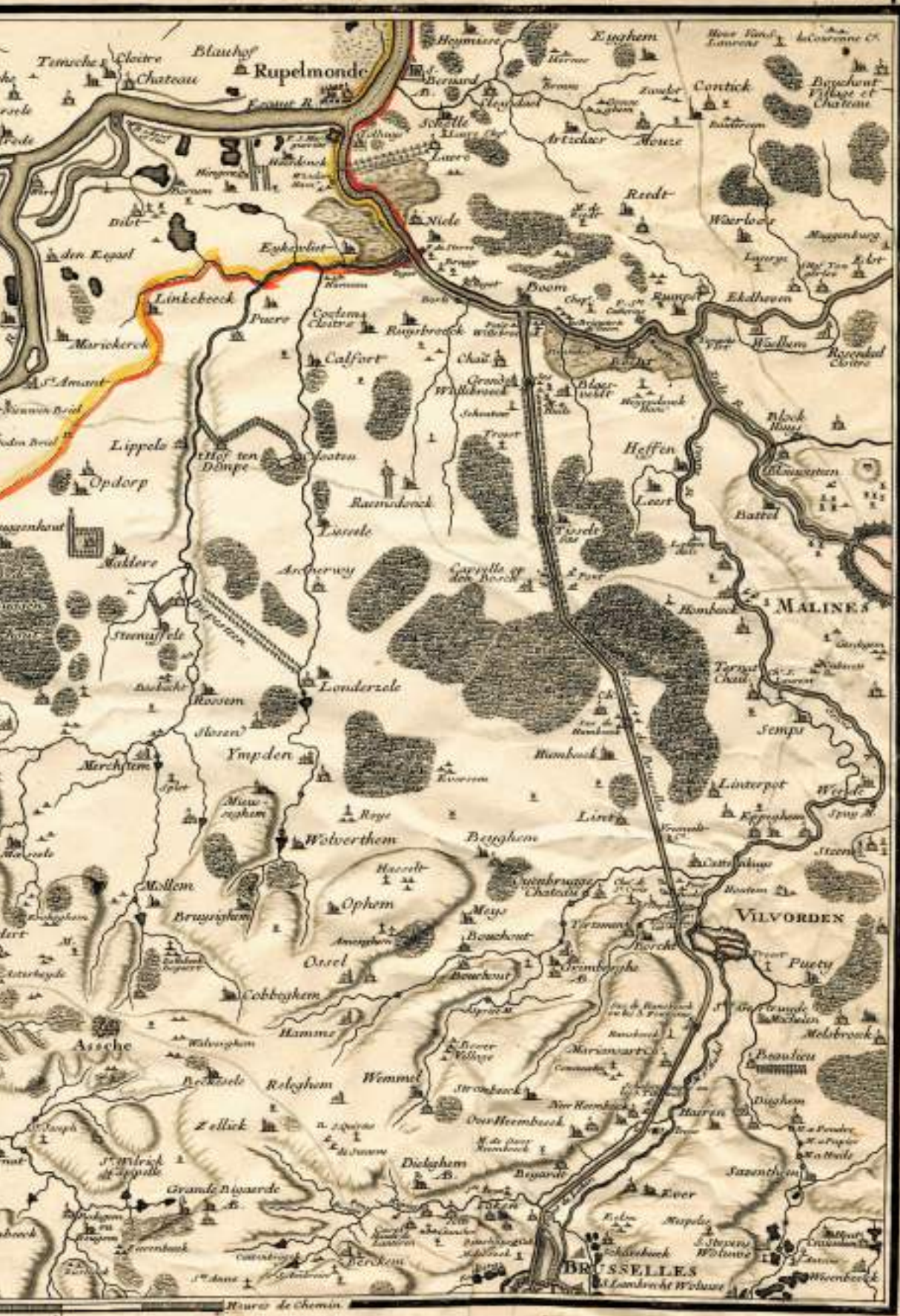

LES ENVIRONS DE DEN DE MALINES, DE VILVORDEN, DE A Paris chez N. de Fer Geographe de sa Majesté Catholique et de Monseigneur le Dauphin

ANDERMONDE, DALOST, BRUSSELLES, ET DE NINOVE.

in Dans l'Isle du Palais sur le quay de l'Orloge a la sphere Royale avec Privi' du Roy 1709.

45.

Les environs de Dendermonde, d'Alost, de Malines, de Vilvorde, de Bruxelles et de Ninove

Nicolas de Fer (1646 - 1720) was een van de meest vruchtbare en invloedrijke Franse geografen en cartografen eind 17e en begin 18e eeuw. Hij was tevens graveur en uitgever. Zijn eerste kaart stamt uit 1669.

De Fer erfde in 1687 de zaak van zijn vader op de Quai de l'Horloge in Parijs. In 1690 publiceerde hij zijn eerste atlas, die van de Franse kust. Hij gaf in totaal meer dan 600 verschillende kaarten uit, waaronder atlassen en grote wandkaarten. Hij werd in 1690 de officiële geograaf van 'Le Grand Dauphin' (de Franse kroonprins Louis, zoon van de Zonnekoning Lodewijk XIV), in 1702 van de Spaanse koning Filips V (zoon van diezelfde kroonprins), in 1711 van Lodewijk XIV zelf en in het laatste jaar van zijn leven van diens opvolger Lodewijk XV.

Naast zijn enorme hoeveelheid kaarten is De Fer ook bekend om zijn uitgebreide wandkaarten, zo'n 26 in getal, zijn plattegronden van Europese steden en een grote collectie thematische speelkaarten.

Na zijn dood zijn zijn kaarten en atlassen nog een dertigtal jaren door zijn erfgenamen gepubliceerd. Vandaag de dag zijn ze zeer gewild, niet alleen vanwege de flamboyante versieringen maar ook vanwege de geografische fouten die erop staan.⁽¹⁾

Detail kaart op pagina's 14-15.

Kaart uitgebracht in 1709 te Parijs door Nicolas De Fer, geograaf ten tijde van de Zonnekoning, Louis XIV (1643-1715). Afmetingen: 38 x 52,5 cm.

De schaal aanduiding is een tijdsaanduiding

Detail van eenzelfde kaart uitgebracht in 1724 door G. Danet, schoonzoon van de auteur ten tijde van Louis XV (1715-1774). De hoofdingen zijn gelijk, enkel de derde lijn is verschillend. Deze niet ingekleurde kaart wordt bewaard in de Koninklijke Bibliotheek van België te Brussel.

Staf Versavel

1- Wikipedia

Met dank aan William Van Overwalle voor het bruikleen van deze kaart

Twee VIPS (Very Important Parents) binnen het geslacht Ottoy - Haaltert

Francisca

Het is nog niet zo lang geleden, maar het lijkt een ver verleden, ze heette Domino of ze noemde zich zo, zoals de lizigestem van Koen Wauters van Clouseau ons geleerd heeft.

In werkelijkheid kreeg ze de naam Francisca toebedeeld. Francisca is een meisjesnaam, afgeleid van Franciscus, die is afgeleid van Francesco, "Fransman". De naam "Francisca" werd bekend door de middeleeuwse heilige Franciscus van Assisi. Zijn doopnaam was eigenlijk Giovanni, maar na een lange reis naar Frankrijk werd hij door zijn vader Francesco, "Fransman", genoemd.

Heel lang geleden, zo'n 280 jaar terug in de tijd, zegge en schrijve maart 1739, raakte een meisje 'per accident', ongewenst zwanger... Op 20 augustus 1796 huwde klompenmaker Petrus Ottoy (°15/08/1766 Haaltert), de overgrootvader van Theresia Ottoy (°21/01/1890 Haaltert) met Cornelia Michau, afkomstig van Aalst, en ze vestigden zich in Haaltert (1).

Bij de opzoekingen naar de ouders van Cornelia liepen heel wat genealogen, die van haar afstammen, zich vast: in de overlijdensakte van Cornelia, die stierf in Haaltert in 1841, staat informatie over haar ouders die niet strookt met de realiteit, afwijkend is en vooral vreemd, wat toch enige reflectie vereist. Als vader van Cornelia wordt Cornelis Michau vermeld: in haar trouwakte staat echter Joannes als vader vermeld. De aangifte van het overlijden van Cornelia werd gedaan in Haaltert op 23 december 1841, door haar zoon, Dominicus Ottoy.

De grootouders van Dominicus, die vermeld worden in de akte, waren al meer dan vijftig jaar dood, hij had ze niet gekend. Het is best mogelijk dat hij de naam van zijn grootvader schuldig bleef er dan maar Cornelis van gemaakt heeft, de mannelijke versie van Cornelia. De moeder van Cornelia heette volgens de ambtenaar van de burgerlijke stand Francisca Bichtstoel, een zeer vreemde familienaam, zij was afkomstig van Ninove.

Francisca Bichtstoel of Francisca Saterdag

"Bichtstoel" als familienaam, dat was een fameus raadsel. Café "Den Bichtstoel" of restaurant "Den Bichtstoel", da's allemaal best oké. In Ninove en zeer wijde omgeving kwam deze familienaam echter niet voor. Bestaat hij wel?

In vroegere tijden kon een bijnaam na verloop van tijd uitgroeien tot een echte familienaam, maar wie kreeg in godsnaam zo'n bizarre, raadselachtige familienaam?

Een vakman, die een biechtstoel maakte, kreeg de familienaam "Bichtstoel" waarschijnlijk niet. Hij ging eerder naar een artiest, een kunstenaar die zeer op zijn eigen naam en faam gesteld was.

In het Antwerpse leefde de groot tante van Maria Wouters, Rosa De Vos genaamd. Ze ging quasi dagelijks naar de kerk of bij meneer pastoor om, laat het ons proper houden, te kuisen misschien, of te bidden of te biechten, wie zal 't zeggen? Naderhand noemde iedereen haar Rosa Pastoor. Toen ze stierf kende niemand nog haar echte naam: "Heb je het gehoord, Rosa Pastoor is dood!" Rosa wie? In het fictieve verhaal van de misdienaar zou men Emmerance, het vriendinnetje van de misdienaar, misschien wel beter Emmerance Bichtstoel noemen. Het verhaaltje zelf is best hartroerend en saillant: een zeer godvruchtige jongeman, die meer tijd in de kerk doorbrengt dan elders, komt te weten dat zijn lief, van beroep meid van de pastoor, hem zou bedriegen. Als hij bovendien verneemt dat ze op een bepaalde dag te biechten wil gaan, steelt hij de kleren van de pastoor en gaat in diens plaats postvatten in de biechtstoel. En ja hoor, zo komt hij te weten, dat zijn lief Emmerance hem inderdaad "horens zet". Hij vermoordt zijn lief: "Ik ging ze verzuipen in de wijwaterkuipe, want van de pastoor's kindje klein, daar wil ik geen papa van zijn."

Aangezien het opsporingswerk in Ninove vooralsnog niets concreets opleverde, werd Aalst opnieuw als uitvalsbasis gekozen om wat dieper te graven in het verleden van Cornelia. Volgens haar overlijdensakte werd ze geboren tussen 1770 en 1775. In die periode leefde er in Aalst slechts één persoon met de naam Joannes Michau. Er rees evenwel meteen een eerste kapitaal probleem: Joannes was getrouwd met Francisca Saterdag, van Francisca Bichtstoel was er geen enkel spoor. Ze hadden vier kinderen binnen een tijdsperiode van vier jaar en enkele jaren later, gelukkig voor de familie De Pril-Ottoy, een nakomertje Cornelia, geboren op 1 juni 1774.

Nu deze Francisca Saterdag was ook afkomstig van Ninove en was gedoopt op zaterdag 5 december 1739 als... vondeling!

De kans dat Francisca van adel was, is gering, maar bekijk het positief: misschien was Francisca wel de onwettige dochter van een prins op een wit paard die toevallig in Ninove voorbij galoppeerde en even halt hield om uit te rusten alvorens

zijn lange reis verder te zetten! Nog dezelfde avond werd hij verliefd op een plaatselijke schone, enz... Je kan er een aangrijpend, lyrisch, episch verhaal bij fantaseren. En evengoed kon ze de dochter zijn van een prostituee, dat is dan de keerzijde van de medaille!

Pasgeboren kinderen werden vroeger soms te vondeling gelegd. Dit gebeurde meestal in gezinnen die de strijd om het dagelijks bestaan niet meer aankonden en dit aangrepen als laatste poging om het kind in leven te houden. In Antwerpen werd het kind dan rondgedragen op de arm van een dienaar van de armenkamer, vergezeld van de stadstrompettist, in Brugge door een draagster en een trommelaar.

Werd de moeder niet gevonden, dan kwam het kind terecht in een hospitaal of vondelingenhuis voor de eerste zorgen. Zuigelingen werden toevertrouwd aan voedsters in de stad tot ze werden uitbesteed op het platteland. Iemand die een vondeling in huis nam kreeg een uitkering tot het kind twaalf jaar was. Er was eveneens een jaarlijkse controle.

Er waren veel redenen om een kind te vondeling te leggen. Enerzijds was er de schaamte als gevolg van overspel, incest, verkrachtingen, misstappen van deftige meisjes en ongelukjes van publieke vrouwen. Anderzijds de pure wanhoop door armoede en ellende.

Het te vondeling leggen van een kind was tot 1811 strafbaar: sommigen werden tot de schandpaal veroordeeld, eventueel met een afbeelding van het kind rond de nek. Ook verbanning en geseling kon dan als strafmaat gelden. Na 1811 werd de vondelingenschuif ingevoerd.

Het leven als weeskind was soms heel hard. De jongens deden ambachtswerk, de meisjes handwerk. Ze droegen steeds een uniform in de stadskleuren. Ze moesten ook geregeld meelopen in de begrafenisstoet van belangrijke personen, waarna ze mochten mee eten van het begrafenismaal. Sommige kinderen liepen weg voor een baantje bij het leger of als knechtje op een boot. Meestal kregen vondelingen een familienaam toegedicht die betrekking had op de vindplaats. De familienaam "Admiraal" bijvoorbeeld gaf men aan een vondeling die voor het huis van een admiraal gevonden werd.

Francisca Saterdagh werd gevonden en onmiddellijk gedoopt op een zaterdag. De Ninoofse pastoor gaf haar de familienaam "Saterdagh", op zijn 18de eeuws geschreven, te geven. In die tijd legde men kindjes dikwijls te vondeling in de kerk, bijvoorbeeld in de "biechtstoel". Dit is Francisca overkomen, als we de Latijnse doopakte juist analyseren, maar de pastoor vond het allicht al te gortig om Francisca de familienaam "Bichtstoel" mee te geven.

Doopakte Francisca Saterdagh

5 december 1739. Te vondeling gelegd en gevonden, rechtop gezeten in de biechtstoel in de abdijkerk (Sint-Cornelius in Ninove), en is gedoopt onder voorwaarde, en heeft de naam gekregen van Francisca Saterdagh. Doopdrager is Franciscus De Tandt.*

**Aangezien het hier over een vondeling gaat, bestaat de kans dat er al een nooddoop heeft plaatsgevonden zonder priester, peter en meter bij, en dus zonder dat het kind een naam gekregen heeft. Dus wordt de doop nog eens overgedaan met een priester en doopgetuigen (in dit geval dus slechts één welwillende getuige). Bij deze mogelijks tweede doop wordt er gedoopt "sub conditione" (onder voorwaarde). Iemand kan nu eenmaal geen tweemaal gedoopt worden.*

In alle parochieregisters in Aalst staat steeds haar "officiële" naam vermeld (Saterdagh), maar in de volksmond stond ze naar alle waarschijnlijkheid bekend als Francisca Bichtstoel, dat vondelingen- meisje gevonden in de biechtstoel van de kerk van Ninove.

Als zelfs haar kleinzoon, Dominicus, 54 jaar na haar dood, deze benaming aangaf bij het overlijden van zijn moeder Cornelia, zegt dit heel veel over het belang van de bijnamen in die tijd. Francisca overleed op de leeftijd van 47 jaar in het hospitaal van Aalst (6 juli 1787). In die tijd stierven de meeste mensen thuis, zij moest dus opgenomen zijn voor een welbepaalde ziekte of epidemie, waaraan ze helaas ook bezweek. Zo werd haar dochter Cornelia op dertienjarige leeftijd ook "weeskind", haar vader Joannes was reeds eerder komen te gaan. Gelukkig voor Cornelia werd ze goed opgevangen en verder opgevoed door haar drie jonge zussen en meerderjarige broer.

Cornelia huwde met Petrus Ottoy (°Haaltert, 15/08/1766). In de geboorteakte van hun derde kind Therese staan uitzonderlijk de grootouders vermeld: Joannes Michau en (paradoxaal genoeg) Francisca Bichtstoel, wat betekent dat haar eigen dochter en schoonzoon deze familienaam verkozen boven Saterdagh!

Ange/Angelus/Engelbertus...

De vader van Petrus Ottoy verkoos gans zijn leven als Engelbertus door het leven te gaan, maar nergens in Haaltert en omstreken is een geboorteakte met die naam te vinden.

Opnieuw een doodlopend spoor, althans zo leek het toch. Zijn overlijdensakte bood echter soelaas. Hierin stond mooi geschreven: Ange Ottoy, afkorting van Angelus Ottoy, geboren op 16 oktober 1734 in Haaltert. Angelus betekent "engel". Hij opteerde voor de meer aardse naam "Engelbertus".

En nog was de lijdensweg niet afgelopen. Engelbertus huwde Elisabeth Van Cromphout, volgens een genealogische bron afkomstig van Antwerpen. In een tijd zonder fietsen, auto's, bussen of treinen ging Engelbertus op zoek naar een lief in Antwerpen? Een beetje van de pot gerukt?

Neen, een beetje speurwerk leverde alweer de oplossing: Elisabeth Van Cromphout was afkomstig uit het nabijgelegen dorp Sint-Antelinks. Van Haaltert moest je amper Kerksken en Heldergerem oversteken en je was er al. Ange heeft dus zeker geen tien uren te voet gelopen om bij zijn lief te geraken. Even tussendoor, "Ange" was helemaal geen "engel". In 1754, op twintigjarige leeftijd, werd hij, samen met zijn twee broers en nog een stelletje lefgozers, op het matje geroepen door de Raad van Vlaanderen (het hoogste gerechtelijk orgaan) voor het opvoeren van een verboden toneelspel, een kluchtspel gebaseerd op het waargebeurd feit dat een man zijn vriendin zwanger gemaakt had, vervolgens ruzie kreeg, weigerde te trouwen en het hazenpad koos. Toneel over ontucht dus, hiermee kreeg je in de jaren 1750 iedereen op je dak, de pastoor, meneer den deken, de baljuw, de aartsbisschop, gerechtelijke vervolging. Na één voorstelling hielden ze het voor bekeken uit schrik voor represailles (2).

Dagloner Ange huwde zijn eerste vrouw in 1760, zij overleed al eind april 1762. Ze lag nog niet koud in haar graf of hij had al een andere gevonden: na 45 dagen huwde hij Elisabeth Van Cromphout. Zij was nog geen 40 jaar toen ze stierf eind juni 1770. Ange liet er opnieuw geen gras over groeien en drie maanden later huwde hij een derde maal. "Driemaal is scheepsrecht" dacht hij waarschijnlijk. Er kwamen acht schattige kindjes.

Voor alle duidelijkheid: dit is een persoonlijke reconstructie van de feiten, gebaseerd op de akten, doorgedreven analyse, gezond boerenverstand en inlevingsvermogen van de schrijver. Verwantschap Francisca met de familie De Pril: Francisca Saterdagh/Bichtstoel is de moeder van Cornelia Michau. Cornelia Michau & Petrus Ottoy (°Haaltert, 15/08/1766) zijn de ouders van Franciscus Ottoy (°Nieuwerkerken, 18/11/1802 Nieuwerkerken). Franciscus is de vader van Joannes Baptiste Ottoy (°Haaltert, 06/01/1846 Haaltert) en die is de vader van Theresia Ottoy (°Haaltert, 21/01/1890).

Theresia Ottoy tenslotte huwde Joseph De Pril (°Kerksken, 28/03/1886) en samen stichtten ze in Haaltert hun eigen "De Pril-dynastie": de broers Gustaaf (°1912 & °1926), Robert (°1914), Omer (°1918), Frans (°1921) en Marcel (°1930), de zussen Eveline (°1911), Maria (°1915) en Elodie (°1916). Hun kleinkinderen: Lucienne, Sonia, Robert, Paul, Chris, Dina, Herman, Helga, Maria, Jozef, Mariette en Nicole De Pril, Marie-Therese en Gilbert Van Der Elst,

Marie Thérèse, Jozef Roelandt en een waslijst aan achter-en achterachterkleinkinderen.

*zittend: 1- Elodie, 2- Frans, 3- Marcel, 4- Joseph, 5- Theresia Ottoy
staande: 6- Eveline, 7- Frans, 8- Omer, 9- Maria*

Familieband van de personages beschreven in het "Francisca" en "Ange" verhaal:

Joannes Michau & Francisca Saterdagh/Bichtstoel

*Dochter: Cornelia Michau °01/06/1774 – Aalst
(Francisca is een betovergrootmoeder en Ange is een betovergrootvader van Theresia Ottoy)*

Engelbertus/Ange Ottoy x Elisabeth Van Cromphout

Zoon: Petrus Ottoy °Haaltert, 15/08/1766

Petrus Ottoy x Cornelia Michau

Zoon: Franciscus Ottoy °Nieuwerkerken, 18/11/1802

Franciscus Ottoy x Victoria De Schrijver

Zoon: Joannes Baptiste Ottoy °Haaltert, 06/01/1846

Joannes Baptiste Ottoy x Mathilda van Den Steen

Dochter Theresia Ottoy °Haaltert, 21/01/1890

Jozef De Pril en Theresia Ottoy

De Pril-Ottoy dynastie in Haaltert

Elie De Saedeleer

1- Een vermaarde nazaat van de Haaltertse familie Ottoy is Petrus Ottoy, overste van de Abdij van 't Park in Heverlee-Leuven in 1834 (°Haaltert, 11 augustus 1764 en + Leuven, 28 mei 1840). Zijn geschilderd portret hangt in de gang van de abdij. Zie HK nr. 3, jg 2000.

2- Zie ook HK nr. 1-1994, Opvoering van een klucht

Bronnen:

Nederlandse Familienamenboek,

Belgisch Rijksarchief, Familysearch.org (The Church of Jesus Christ of latter-day saints),

Wikipedia.org,

Werkgroep BS Kempen,

Scheerlinck J., Gezinsreconstructies Haaltert,

Heemkundige Kring Haaltert.

Een foto vertelt een verhaal

't Kasteeltje-Villa 'Les Erables' Stationsstraat, Haaltert

In de Stationsstraat te Haaltert staat, even vóór het rustoord Sint-Anna richting Aalst een mooie villa, 't kasteeltje' of 'Les Erables' (huidige eigenaar Gunther Van der Stockt). De naam verwijst naar de esdoornbomen aan de ingang van het domein.

De opdracht voor het bouwen van de woning werd in 1909 toegewezen aan een Antwerps architect, familielid van de opdrachtgever, Ferdinand Dermond.

In het lastenboek lezen wij: 'Lastenboek voor het opbouwen van een buitenverblijf op eenen grond gelegen te Haaltert, Steenweg van St-Nicolaas tot Geeraerdsbergen, tussen 4e en 5e Km-paal (sectie B, nr. 304) voor rekening van Mevrouw C. Bombaert, woonachtig Winkelstraat nr. 7 te Gent'.

Bomma Bombaert (zittend 2e van links) met haar familie.
Staande: uiterst rechts Alice Bombaert met één van haar dochters en Alfons Lauwereys

Familie Lauwereys - geboorte van Berthe of Fernande Lauwereys
Zittend: Josephine Dermond, de kraamverzorgster ('boejnelès') met Berthe of Fernande.

Staande: Alfons Lauwereys en Charles Bombaert.

Het echtpaar Charles Joseph Bombaert (°1830 en †1904) - Josephine Clémence Dermond (°1844 en †1912) kreeg 9 kinderen, onder wie Alice, voor wie de woning bestemd was. Zij huwde met kanthandelaar Alphons Lauwereys. Alfons werd geboren te Haaltert in de Achterstraat op 17 februari 1878 en is te Haaltert overleden op 28 februari 1940. Zijn echtgenote Alice werd geboren te Brussel op 5 april 1879 en is eveneens overleden te Haaltert op 16 april 1953.

Alfons kwam uit een kantuitgeversfamilie. Zijn vader, Sylverius was gehuwd met Maria Leontina Bleys en was 'kantkoopman'. Hun woning, 't Kasteeltje, met bijgebouwen, stond aangegeven als een 'Fabrique de dentelles, véritables et imitations'. Tot 1931 staan zij nog vermeld als kantfabrikanten.

In de bloeiperiode waren een 40-tal kantwerksters actief voor hen.

Het echtpaar kreeg twee dochters, Berthe (°Haaltert, 19-10-1902, ongehuwd) en Fernande (° Haaltert, 15-05-1904).

Fernande huwde met Francisus Janssens (°Kalken, 05-08-1909). Zij kregen een dochter Arlette.

De familie bouwde ook naast het kasteeltje de ronde villa in 'Art Deco-stijl' (nu eigendom van Freddy De Pauw). Beide eigendommen werden enkele jaren geleden verkocht door de kleindochter van de oorspronkelijke bewoners, Arlette Janssens.

Bij het overlijden van Juffrouw Berthe in 1993 werd 'Les Erables' eigendom van Gunther Van der Stockt, die het belabberde kasteeltje een frisse opsmuk gaf.

'In het kasteeltje was een primaire gasverlichting aanwezig', vertelt ons de huidige eigenaar. 'Beneden stond een gasbrander met glazen deksel. Ook was er waterleiding onder de vorm van een zinken vat op de 2e verdieping. Het vat had

een diameter van ca. 3 meter en een hoogte van 1 m. Van beneden werd via een steekpomp het water uit de waterput naar boven gestuurd. Zo had men water in de keuken en in de badkamer, waar een zinken bad aanwezig was.

Het water werd in elke kamer opgewarmd met kolenkachels. De voorraad kolen werd opgeslagen in een kelder-ruimte'.

De tuin, waarvan vele bomen door ziekte aange-tast werden (o.a. één van de mooie esdoornen aan de ingang), werd opnieuw aangelegd en ook het koetshuis werd bewaard.

Nog een toemaatje

In ons fotoarchief zit een prentkaart van 't kasteeltje verstuurd (bij het begin van WO I) op 16 december 1914 uit Lille. Ze werd verstuurd door een zekere Martin en was gericht aan zijn ouders, broers en zussen in Lengefeld/Erzgebirge in Sachsen (ex DDR). Hij schreef o.a. 'Ik ben nu bij onze Obersturmführer, eerst als ordonanz. Het is een bestemming van God. Jullie lieve Martin.' Het is een raadsel hoe die prentkaart van Haaltert in Lille belandde!

Willy De Loose

Met dank aan Mevr. Arlette Janssens (Sint-Pieters-Woluwe), Gunther Van der Stockt (Ha) en Fredi De Schrijver (Nuken).

De Passieve Luchtverdediging en Boerenwacht te Kerksken tijdens WO II

In het archief van Paul Ghijsels vonden we interessante documenten die ons toelaten de levensomstandigheden te schetsen tijdens WO II, onder meer de installatie van “De Passieve Luchtverdediging” en de “Boerenwacht” te Kerksken.

Een aantal vrijwilligers organiseerden zich, op bevel van de centrale overheid, om samen hulp te bieden ingeval van nood. Het was hun taak de bevolking te beschermen bij eventuele luchtaanvallen en indien nodig de eerste zorgen toe te dienen bij gekwetsten en puinruimen bij bombardementen. Ze moesten er ook op toezien dat de bevolking de ramen verduisterden zoals gevraagd door de autoriteiten.

De algemene dienstoverste was de burgemeester, bij de oprichting in 1942 was dit Jan Wellekens en in 1943 werd deze taak waargenomen door de toenmalige burgemeester Frans De Kegel.

Aanstelling van M. Ghijsels door Burgemeester Wellekens, 1942

Lidkaart TBW

Als sectieoverste en organisator werd hoofdonderwijzer Maurice Ghijsels aangeduid en als adjunct staat Albert De Neve geboekt. Zij kregen versterking van twee afdelingshoofden: Albert Troch en Georges Van den Steen, die elk vijf ploegleiders toegewezen kreeg, die de leiding hadden over vier manschappen. Het was waarschijnlijk geen sinecure alles piekfijn te organiseren en de documenten tonen ons een zeer stipte uitvoering van de dagelijkse planning.

Zo vinden we een lijst terug waar de wandelingen zich situeerden in de wijk Terlicht.

Drie diensten werden gepland en uurregeling, traject en bemanning werd nauwkeurig vastgelegd.

- Dienst I:
- Vertrek om 23u 30 langs de Molenbaan.
 - Van 24u tot 00u 30 in de Terwarentstraat.
 - Van 01u tot 01u 30 Landlede rond de kapel.
 - Van 02u tot 02u 30 op de Kruisbaan.
 - Van 03u tot 03u 30 in de Weeborre (Kopboom) weide van Petrus De Neve.
 - Van 04u tot 04u30 aan de boomgaard van Jos Lievens.
 - Van 05u tot 05u30 bij Jan De Pelsemaeker.

Dienst II:

Zelfde uurregeling maar men ging via de boomgaard van Lievens, Jan De Pelsemaeker, in de Weeborre (nota: van N460 naar Bergstraat), in de Kruisbaan, in Landlede, langs de voetweg Hasselt, naar de Terwarentstraat (wegwijzer) en naar de Molenbaan (hofstede Wed. Van der Stockt).

Dienst III:

Hier startte men aan de Weeborre, langs De Troyer, naar Landlede, via de Terwarentstraat naar de Molenbaan en de Weeborre.

Elke dag werden andere diensten gekozen met telkens drie vrijwilligers. Zo noteerde Maurice Ghijssels voor de periode van dinsdag 15 juni tot donderdag 17 juni 1943 de volgende vrijwilligers:

Dienst I: Hector Sienaert, Henri De Meerleer en Cyriel Adriaans.

Dienst II: Cyriel Ghijssels, Cyriel Van Melkebeke, Alfons Rottiers.

Dienst III: Petrus De Neve, Albert Van der Haegen en Lucien Impens.

Voor latere data werden ingeschakeld: René Van Melkebeke, Jozef Taelman, Aimé Ghijssels, Louis Rottiers, Arthur De Smet (Boekent), Emiel De Pelsmaeker, Gustaaf De Meerleer, Theofiel De Schrijver en Sylvain Van Impe.

De diensten werden elke dag gewisseld zodat men niet op voorhand wist welke dienst men toegewezen kreeg.

Toen de opeisingen gebeurden in 1942 kwam er protest van het onderwijzerskorps. Zij vonden het zeer belastend dat zij na een nachtdienst van 23 tot 5 uur, enkele uren later voor de klas moesten staan.

Op 16 juli 1942 schreef de Directeur van het Lager Onderwijs, A. De Schepper naar de Hoofdopziener voor het schoolgebied Zottegem: "...Op bevel van de gemeenteverheid werd gansch het personeel van de school bij de Boerenwacht ingelijfd. De Heer Opziener van het schoolkanton Ninove stelt de vraag of het onderwijzend personeel niet kan worden vrijgesteld van bedoelde nachtdienst."

Drie dagen later, op 19 juli kwam er reeds een weinig bemoeidigend antwoord van de Provinciale Opperveldmeester Roodhoofd: "...Het besluit van 4 aug. noch den omzendbrief welke modaliteiten der opeisingen vaststelt spreekt van vrijstellingen aan onderwijzers te verlenen... Ik ben niet gemachtigd deze bepaalde gevallen uit te breiden tot de onderwijzers. Daar de wachtperiode voor een overgroot deel in de verloven vallen kunnen de onderwijzers bezwaarlijk met een vraag tot vrijstelling komen aandragen.

Ik tracht altijd aan zulke gevallen een gelukkige oplossing te geven. In de plaatselijke Boerenwachten moeten ook schriftelijk verricht worden, kaarten geteekend en diensten worden opgesteld. Dit is dan het werk dat bij voorkeur aan onderwijzers wordt opgelegd, tijdens de werkperiode van de onderwijzer. Doch tijdens de vakantie zie ik niet in waarom er vrijstellingen van nachtdienst zou moeten gegeven worden.

Met de meeste hoogachting,

*De Provinciale Overste voor Oost-Vlaanderen
Opperveldmeester Roodhoofd."*

De Keskenaren mochten zich gelukkig prijzen dat de goed functionerende Burgerwacht nooit diende in te grijpen tijdens de oorlogsjaren. De gemeente bleef gespaard van rampen.

Pieter Stalpaert

Archief familie Ghijssels in bewaring gegeven bij de HK

Haaltert - Heibel na de gemeenteraadsverkiezingen van 1946

In ons archief zit een gestencild pamflet van de 'Kristen Werklieden' (ACW) verspreid na de woelige gemeenteraad van 11 februari 1947.

Het mag gezegd, de verkiezingscampagne verliep niet rimpelloos. Kwamen de Katholieke kandidaten vroeger naar buiten onder één noemer (middenstand, boeren en werknemers), nu was er een aparte campagne van het ACW, zij het nog steeds op dezelfde lijst, dank zij de inbreng van Baron de Sadeleer en...pastoor Buckens (1).

Naast de Katholieke lijst (CVP) was er een Socialistische lijst (BSP) 'die de arbeidersbelangen zullen verdedigen opdat onze gemeente helemaal rood wordt'. Ook de Communisten mengden zich in de kiesstrijd. Tot ieders verbazing gaven de liberalen verstek, maar zij publiceerden toch een zeer sarcastisch artikel 'Voor Outer en Heerd' in de partijkrant, dat heel wat commotie teweeg bracht (2).

Na de eedaflegging volgde 'de grote slag, het aanduiden van de schepenen' met als resultaat:

re schepenen: Raymond Deleenheer (stemden voor: de Sadeleer, Meganck, Cortvriendt en De Loof). De tegenkandidaat Van der Burght behaalde 3 stemmen van de ACW-ers. De twee socialisten stemden blanco.

Voor de aanduiding van de 2e schepenen, Henry Meganck zelfde scenario!

Na de eedaflegging van beide schepenen wou de voorzitter de vergadering sluiten 'met de hoop uit te drukken, dat we in volledige samenwerking de belangen van de gemeente zullen verdedigen.'

Nu begon pas de heibel. Van der Burght nam het woord 'om de Baron erop te wijzen dat die belangen bij de eerste samenkomen reeds met de voeten getreden werden, dat al wie democratisch wil denken en handelen absoluut moest geweerd wor-

Het ACW-pamflet sloot af met enkele nabeschouwingen.

- 1- Dank zij de twee knikkende knikkers, Cortvriendt en De Loof, kunnen die Heeren hun spelletje voort spelen.
- 2- Dank zij de houding van de socialisten, kunnen die heeren het wat verder rekken.
- 3- Dank zij die twee knikkers en de socialisten werd den Heer Van der Burght, met zijn meer dan 650 stemmen aan de deur gewipt.

Aan de bevolking:

De overwinningroes was zo groot, dat de fijne Heeren, met den burgemeester en de schepen aan het hoofd, tot zu 's nachts bij den heer Van Damme, soc. raadslid, hun overwinning overgoten hebben met meerdere glazen Bergenbier. De socialisten zijn overladen met meerdere geloften om met hen te willen meedoen. Oordeele wie kan.

Aan de Kristen Werklieden:

Tegen onze voorzitter is een veto gesteld: met hem niet te willen samenwerken. Wij staan echter zuiver in onze schoenen en zullen het blijven. Blijft trouw aan Uwe organisatie!

Aan de Heeren Burgemeester en Schepenen:

- 1- *Waarom werd de Heer Van der burght uit het schepencollege geweerd?*
- 2- *Waarom werd tegen De Meyer het veto gesteld: Samen met hem niet te willen besturen? Langs dezen weg verlangen wij antwoord op deze twee vragen.*
- 3- *Mijne Heeren we staan in de oppositie.*

Vrij vlug werden de plooiën gladgestreken, want in 1947 bij het onverwachts overlijden van schepen Raymond Deleenheer, werd Arthur Van der Burght met unanieme goedkeuring van de CVP-raadsleden verkozen tot 1^e schepen.

Willy De Loose

1- Meer hierover in 'Haaltert 1830-1976 Bijdrage tot de geschiedenis van het politieke en sociale leven', Willy De Loose, HK 1995, blz. 201-207

*2- SAA, krantenarchief: De Liberaal, 10 november 1945
- Met dank aan Anne-Mie De Meyer*

Documentatiecentrum

Wij danken:

Odette Van Vaerenbergh, Terjoden: oorlogskranten
Luc Pots, Denderhoutem: foto's, vlag 'Hand in Hand', literatuur
Fred Boudaert, Haaltert: duivenklok
Jozef Meganck, Haaltert: Bijzonder Landbouweereeteken, 1924 en foto's Lourdesbedevaarten.
Godelieve Mertens, Koksijde: stamboom, bidprentjes
Anne-Mie De Graeve, Haaltert: bidprentjes

OPROEP!

Wij zoeken (occasionele) medewerkers!

Heb je interesse voor:

- Geschiedenis in het algemeen en/of plaatselijke geschiedenis in het bijzonder?
- Stamboomonderzoek en/of familiegeschiedenis?
- Wil je graag grasduinen in de levensomstandigheden van je voorouders?
- Wil je graag een artikel neerpennen over één of andere gebeurtenis in uw dorp?
- Wil je sporadisch meehelpen bij het archiveren van ontvangen foto's/documenten?
- Je medewerking (hoe miniem ook) wordt in dank aanvaard.
- Kom eens goeiedag zeggen in ons archief (elke donderdag van 10 - 12 uur) of geef een seintje via 0472 80 99 12 of info@hkhaaltert.be.
- Misschien word je 'van 't bistjen gebeten'!

Uit ons rijkgevuld archief

Heldergem

Aanstelling van een milicien in 1748

Eind 1746 hadden de troepen van de Franse koning, Lodewijk de vijftiende, omzeggens heel de Oostenrijkse Nederlanden bezet.

Een van de verplichtingen die aan de gemeenten en steden werd opgelegd was het aanduiden van een of meerdere personen voor dienst in de legers van Zijne Majesteit. Ook Heldergem ontsnapte niet aan deze maatregel en moest één milicien aan de Fransen leveren. Waarschijnlijk werd te Heldergem niemand bereid bevonden deze taak op zich te nemen. Daarom werd beroep gedaan op een huursoldaat, die deze verplichting mits vergoeding aanvaardde.

Het akkoord dat de gemeente Heldergem met deze milicien sloot is hieronder weergegeven.

*dese prochie sal vertrecken en de resterende drij hondert guldens blijven op dese prochie chroijserend in advenante vanden penningh twintigh sijnde 15 guldens tjaers in forme van obligatie welcke voorseijde somme van 300 gulden met den intrest van desen sal hij milicien geriffelijck naer het expireren vanden termijn van ses jaeren, zelven dien sal den voors. milicien noch proffitteren boven de voors. 350 gulden eenen hoet, crawat, twee hemdens, slaep caussens, brouck, een paer caussens, jupe en een paar schoenen, ghementioneert int accort, d'eijndelinghe ter selven zal hij milicien noch proffitteren voor antgelt tot ses-tien guldens nehentien stuivers de welke sijn ghedistribueert ten deele aenden aenbrengher vanden milicien en ten deele aenden milicien en ten lesten zal hij proffitteren tot tien stuivers daeghes van sijn aencompste tot den daeghe van sijn vertreck als hij milicien zal vertrecken van dese prochie naer sijn gamisoen, int volcommend ende onderhouden van alle tgone voorschreven verbint hem den milicien te volcomen aen den dienst vande majesteijt van Vranckerijck en burghemeester en schepenen aenden inhouden der voors. conditien en alsoo bij hun ondertekend date ute ante
dit is tmerck van Laurentius Joseph Gauch
mij (mede) present*

<i>... Redant</i>	<i>Joannes Scheerlinck</i>
<i>... D'haeseleir</i>	<i>Pieter Coppens</i>
<i>Christiaen D'haesleer</i>	<i>Pieter Prieels</i>
<i>Jacque du Sainwirt?</i>	<i>Comelius Schouppe</i>
<i>Joannes Beerens"</i>	

John Scheerlinck

*Bron: Rijksarchief Beveren - Land van Rotselaer nr. 1884
Uit: Mededelingen 1995 nr.2 pag. 23*

"Op hedent desen 28 februari 1748, sijn burghemeester en schepenen der prochie ende heerlijckbede van Helderghem, geacordeert, soo sij accorderen bij desen jeghens Laurentius Joseph Gauch, gebortigh van de prochie van Marie Saint Jean land van Berghen, enigauwe. Op conditie dat den voors. Joseph Gauch hem zich heeft gheengageert in qualiteijt als Milicien ten dienste van de voorseijde prochie. Voor eene teijdt ende termijn van ses achter een volghende jaeren, inganck nemende date voorseijd, dat hij Gauch voor sijne ses jaerighen dienst sal proffitteren vande voorseijde prochie eene somme van drij hondert twijftigh guldens ten daeghe van sijn vertreck als hij van

Vrijheid van tegenspraak en de meeting te Heldergem-1894

De parlamentsverkiezingen van 14 oktober 1894 waren in het arrondissement Aalst voornamelijk een strijd tussen de Katholieke partij onder leiding van Charles Woeste en de nieuw opgerichte Christene Volkspartij van priester Adolf Daens. Met het oog op deze verkiezingen werden her en der meetings gegeven. Zo ook te Heldergem (Lodewijk de Sadeleer uit Haaltert was de Katholieke kandidaat uit de regio voor de Kamer van Volksvertegenwoordigers).

Op zondag 23 september kwam er een spreker van de Roelanders, aanhangers van het Daensisme, in de herberg bij J.B. De Pauw in de Kerkstraat.

De Roelanders gingen er prat op dat op hun meetings de tegenspraak vrij was maar de verslaggevers van de katholieke gezinde nieuwsbladen "De Denderbode" en "De Stad Ninove" wilden het tegendeel bewijzen. In hun verslaggeving hebben ze het over een "klakkersklikeje" dat op alle meetings aanwezig is om "lawijd" te maken en de tegensprekers het woord af te nemen.

De "Roelandsche redenaar" stak van wal met "lasterlijke" beschuldigingen aan het adres van de katholieke mandatarissen Van Vreckem, Woeste en De Sadeleer : zij waren de oorzaak van de hoge "doodschuld" en van het niet afschaffen van de tabaksrechten op "den inlandschen tabak".

Van Vreckem en Woeste ondersteunden ook de nijveraars van Ninove die, "op het zweet hunner werklieden 250.000 frank op vijf jaar hadden gewonnen", waarop het "opgewonden en opgehitste" volk in de zaal had geroepen : " 't zijn bloedzuigers" !

Daarna handelde hij over "het betreuensweerdig en ongelukkig lot van de werklieden die bij duizenden verplicht waren naar Frankrijk te gaan arbeiden" en hij beloofde dat de Volkspartij er zou voor zorgen dat ze thuis hun brood zouden kunnen verdienen. De spreker wilde ook bewijzen dat de inkomrechten op het graan nadelig waren voor de werkmans waardoor hij deze tegen de landeigenaars ophitste. Hij eindigde zijn redevoering met een lofdicht op de leerkrachten van het officieel onderwijs die in 1879 trouw op hun post waren gebleven en "vierde zijn haat bot tegen

de katholieke leraars die niet anders waren dan onbekwame kosters en koriaalen".

Blijkbaar viseerde de spreker met zijn aanval op de katholieke leraars twee aanwezigen in de zaal want nadat hij onder daverend applaus het podium had verlaten werd zijn plaats ingenomen door één van de twee slachtoffers, een sympathisant van de Katholieke Partij.

Pas na een afkeurend gemompel gevolgd door langdurig luid gejoel van het "klakkersklikeje" kon de tegenspreker een paar minuten het woord nemen om te trachten alle beschuldigingen te weerleggen. Volgens "De Denderbode" deed hij dit heel behoorlijk en waren die twee minuten voldoende om de Roelandse spreker "twee noten te kraken te geven die hij nog lang zal gevoelen"...

"Dit was te straf; men wierd gewaar dat de slag verloren ging zijn.... Het klakkersklikeje begon zijn werk, hield lawijd, dat het spreken onmogelijk maakte en den spreker dwong beneden te stappen. Alsdan ging een gejoel en gejuuw uit, dat zien en hooren verging, daarboven kwamen soms hevige lasteringen uit tegen den persoon van den spreker."

Er werd verder over en weer geschreeuwd, verwijten werden rondgeslingerd en bedreigingen werden geuit. De meeting liep volledig uit de hand en eindigde in de grootste chaos. Voldoende om in "De Stad Ninove" een sneer te kunnen geven naar "Klokke Roeland" (de krant van de Roelanders):

"Gij, Klokke Roeland, die zoo fier uitkraamt dat op uwe meetings de tegenspraak vrij is, dat gij ze verlangt, houd op dit deuntje te zingen. Dat is een lafhertig gezwets, want de grootste hoon, de pijnlijkste verwijtingen heeft uw diklijvige werkmans-redenaar onder de toejuichingen uwer klakkersklike naar het hoofd van zijnen tegenstrever geslingerd, terwijl zijn antwoord altijd onder het gejoel, lawijd en zelfs bedreigingen zijn versmacht geworden" ...

Raf Hendrickx

Bronnen :
SAA, krantenarchief:
De Denderbode, 30 september 1894
De Stad Ninove, 30 september 1894

Kerkklok

*O kerkklok van mijn dorp,
Klaaglijk in de kalme namiddag,
Tot binnen in mijn ziel weerklinkt
Je elke en iedere klepelslag
En zo langzaam is je luiden,
Zo bijna triest van dit leven,
Dat je eerste slag zelfs lijkt
Reeds eerdere te zijn gegeven.
Al luid je ook nog zo nabij
wanneer ik langs loop, dwalend immer,
Je bent als een droom voor mij.
Je klinkt in mijn ziel van ginder.
Bij elke slag van jou in mij,
Trillend in de open hemel,
Voel ik verder het verleden,
Voel ik verlangen dichterbij.*

*(Uit 'Fernando Pessoa, In ons leven tallozen'.
Vertaling August Willemsen, Rainbow Essentials)*

